OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Riktlinje

Gäller för: Södra Älvsborgs Sjukhus
Innehållsansvar: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare
Granskad av: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare
Godkänd av: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare

Giltig från: 2026-10-07
Giltig till: 2028-10-07

Blodprodukter – handläggning och alternativa behandlingssätt till transfusion från blodgivare, SÄS

Förändringar sedan föregående version

Uppdatering av hänvisning till varningar och begränsning av vårdinsats; giltighetstiden förlängd.

Sammanfattning

Riktlinjen syftar till att säkerställa en god och patientsäker vård för patienter som undanber sig transfusion av blodprodukter med blod från blodgivare, så kallad allogen transfusion.

Innehållsförteckning

Förändringar sedan föregående version 1
Sammanfattning 1
Innehållsförteckning 1
Bakgrund och syfte 2
Förutsättningar 3
Akut vårdinsats 3
Planerad vårdinsats 3
Barn och ungdomar 4

Utförande 4

Arbetsgrupp 4

Källförteckning 4

Bilaga, Exempel på patientfullmakt 6

Bakgrund och syfte

I svensk sjukvård räknas blod och blodprodukter som en livsuppehållande behandling. Den vanligast förekommande anledning att avstå från att ta emot blod är personer som tillhör Jehovas vittnen. De flesta av dessa bär ett blodkort (en fullmakt gällande sjukvårdsfrågor, se bilaga), där det står att de avsäger sig transfusion av blodprodukter. Med detta blodkort intygar patienten sitt ställningstagande till att avstå från behandling med blod [1, 2, 3]. Observera att patientens ord ska vara vägledande när denne uttryckt en önskan om att inte vilja ha blod; inte att detta måste kunna visas upp skriftligt via en fullmakt eller intyg.

För att avsäga sig livsuppehållande behandling gäller särskilda regler som sjukvårdspersonal har att förhålla sig till, vilket regleras i Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd ”Livsuppehållande behandling” (SOSFS 2011:7) [2], se även SÄS riktlinje Livsuppehållande behandling [4].

Transfusion av blodprodukter kan delvis undvikas genom optimal användning av olika kliniska strategier för att minimera blödning såsom att ta tillvara autologt blod, förstärka hematopoesen och öka anemitoleransen.

Jehovas vittnen tillhandahåller referenser till artiklar från ledande medicinska tidskrifter som ger evidens till stöd för användning av autolog blodbesparing och andra medicinska alternativ till blodtransfusion, se www.jw.org/sv/medicinsk-information [5].

Förutsättningar

Akut vårdinsats

Vilken vård som ska ges är alltid en medicinsk bedömning och kan omprövas av behandlande läkare vid livshotande tillstånd, se även Vårdinsatser utan patientens samtycke, SÄS [6].

Utdrag ur patientlagen, 4 kap. 4§:

”Patienten ska få den hälso- och sjukvård som behövs för att avvärja fara som akut och allvarligt hotar patientens liv eller hälsa, även om hans eller hennes vilja på grund av medvetslöshet eller av någon annan orsak inte kan utredas” [7].

Planerad vårdinsats

Patienter som ska genomgå kirurgi ska informeras om risken att behöva blodtransfusion i samband med operation.

- Detta görs på aktuell mottagningen samt på preoperativa mottagningen samt i förekommande fall på avdelningen.
- Det är upp till patienten att berätta om sitt ställningstagande till att inte ta emot blod eller blodprodukter. Vårdpersonal behöver inte fråga aktivt.
- Om patienten informerar någon vårdpersonal om sitt ställningstagande att inte ta emot blod, och patienten planeras in för kirurgiskt ingrepp, måste ansvarig läkare och/eller operatör informeras.

Patientens önskan ska, efter lagstadgad information och säkerställande, dokumenteras i journalen som begränsning av vårdinsats, se rutinen Varningar och begränsning av vårdinsats i Melior respektive Livsuppehållande behandling [8, 4].

OBS! Om patienten bedöms vara i behov av blodprodukter är det av största vikt, att tillfråga patienten om tidigare beslut att avstå kvarstår. Detta ska dokumenteras i journalen.

Barn och ungdomar

För barn gäller särskilda lagar och regler. Barnets egen önskan ska tillmätas ökande vikt med graden av mognad. Då föräldrar önskar att barnet inte ska få blodprodukter, och detta anses allvarligt riskera barnets hälsa eller liv, gäller socialtjänstlagen om anmälningsskyldighet av barn som riskerar att fara illa, om inte barnets egen uppfattning kan anses vara avgörande, se rutinen Anmälan om oro för barn och unga [9, 10, 11].

Utförande

Ansvarig läkare har själv och i samråd med chef att ta ställning till om ett planerat ingrepp eller en behandling kan genomföras utan blodtransfusion enligt patientens önskemål beroende på resurser, kunskap och befintlig teknik inom den egna verksamheten, eller om patienten ska remitteras eller hänvisas till annan verksamhet.

Jehovas vittnens information om kliniska strategier

Förutom riktad information till läkare om olika kliniska strategier för behandling utan allogen blodtransfusion, finns kontaktuppgifter till representanter för sjukhuskommittéer över hela världen som dygnet runt kan svara på frågor: www.jw.org/sv/medicinsk-information [5].

Se även vårdhandboken.se, avsnitt Transfusion av blodkomponenter [12].

Arbetsgrupp

Sara Degerman Carlsson, chefläkare, SÄS
Berit Johansson, överläkare, VO medicin/hematologen, SÄS

Källförteckning

1. SOSFS 2009:28 Socialstyrelsens föreskrifter om blodverksamhet
   www.socialstyrelsen.se
2. SOSFS 2011:7 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om livsuppehållande behandling
   www.socialstyrelsen.se

3. Socialstyrelsen och läkaresällskapets etikdelegation: Nej till blodtransfusion bör respekteras om patienten är klar över följderna", Läkartidningen 86:6 (1989), s. 450f.
4. Livsuppehållande behandling. Sjukhusövergripande riktlinje, SÄS https://insidan.vgregion.se/forvaltningar/sodra-alvsborgs-sjukhus/styrdokument
5. Jehovas Vittnens officiella hemsida, information till vårdpersonal. https://www.jw.org/sv/medicinsk-information
6. Vårdinsatser utan patientens samtycke, SÄS Sjukhusövergripande rutin, SÄS https://insidan.vgregion.se/forvaltningar/sodra-alvsborgs-sjukhus/styrdokument/
7. Patientlag (2014:821). Svensk författningssamling. www.riksdagen.se under rubrik *Dokument & Lagar*
8. Varningar och begränsning av vårdinsats i Melior. Sjukhusövergripande rutin, SÄS https://insidan.vgregion.se/forvaltningar/sodra-alvsborgs-sjukhus/styrdokument
9. Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU www.riksdagen.se under rubrik *Dokument & Lagar*
10. Socialtjänstlagen (2001:453) www.riksdagen.se under rubrik *Dokument & Lagar*
11. Anmälan om oro för barn och unga. Sjukhusövergripande rutin, SÄS https://insidan.vgregion.se/forvaltningar/sodra-alvsborgs-sjukhus/styrdokument
12. Vårdhandboken.se, avsnitt Transfusion av blodkomponenter www.vardhandboken.se

Bilaga, Exempel på patientfullmakt

Patient kan ha med ifylld fullmakt som avser sjukvårdsfrågor enligt nedanstående exempel hämtat från Jehovas vittnen:

Fullmakt gällande sjukvårdsfrågor

1. Jag, _____ [texta eller maskinskriv ditt fullständiga namn], med personnummer _____, utfärdar detta dokument för att ge anvisningar om medicinsk behandling och förordna ett ombud i sjukvårdsfrågor i händelse av att jag inte kan föra min egen talan.
2. Jag är ett Jehovas vittne, och jag föreskriver att **INGA TRANSFUSIONER av helblod, röda blodkroppar, vita blodkroppar, blodplättar eller plasma** ges mig under några som helst omständigheter, även om behandlande läkare anser att det är nödvändigt för att bevara mitt liv. (Apostlagärningarna 15:28, 29) Jag motsätter mig predonation och lagring av mitt blod för senare bruk.
3. **Angående livsuppehållande åtgärder:** [markera *ett* av de två alternativen]
   a) ☐ Jag önskar inte att mitt liv förlängs, om läkare med rimlig säkerhet kan avgöra att min situation är hopplös.
   b) ☐ Jag önskar att mitt liv förlängs så mycket som möjligt inom gränserna för allmänt accepterade medicinska normer, även om det skulle innebära att jag hålls vid liv i åratal med hjälp av medicinsk apparatur.
4. **Angående andra hälsofrågor** (till exempel pågående medicinering, allergier, särskilda hälsoproblem eller annat som har att göra med mina önskemål i samband med sjukvård) så gäller följande:

   _____
   _____
   _____
   _____
   _____
   _____
   _____
   _____
   _____
   _____

5. Jag tillåter ingen (inte heller mitt ombud) att ignorera eller sätta sig över de anvisningar som jag ger i detta dokument. Familjemedlemmar, släktingar eller vänner kan ha en annan åsikt än jag, men detta försvagar inte kraften eller innehållet i min vägran att ta emot blod eller i andra anvisningar jag gett här.
6. Med undantag av det som jag redan själv gett anvisningar om här ovan, förordnar jag här i detta dokument den person som ska vara mitt ombud och fatta beslut åt mig om andra frågor uppkommer när det gäller den vård som ges mig. Jag ger mitt ombud fullt bemyndigande att säga ja eller nej till behandling å mina vägnar (inbegripet artificiell näringstillförsel och

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Information om handlingen

Handlingstyp: Riktlinje

Gäller för: Södra Älvsborgs Sjukhus

Innehållsansvar: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare

Granskad av: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare

Godkänd av: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare

Dokument-ID: SAS9642-738863596-4

Version: 8.0

Giltig från: 2026-10-07

Giltig till: 2028-10-07